

Partnergeweld in cijfers

De RoSa-factsheets maken u wegwijs in het gelijke kansenlandschap in Vlaanderen. Telkens wordt er op een bepaald terrein nagegaan wat de situatie is. Zowel bredere thema's als meer specifieke krijgen aandacht, naargelang de relevantie en/of beschikbaarheid van informatie en het voorhanden zijn van cijfermateriaal. Bedoeling is niet zozeer volledigheid te bieden maar wel op een overzichtelijke en toegankelijke manier de positie van de vrouw in Vlaanderen te schetsen. RoSa is sinds 1978 in Vlaanderen hét adres voor informatie en documentatie over gelijke kansen, emancipatie en vrouwenstudies in binnen-

Nr. 16 • oktober 2002

Inleiding

Geweld tegen vrouwen blijft een prangend probleem¹. Geregeld duiken er in de media berichten op over geweldplegingen door partners, broers, zussen of andere familieleden. Uit een recent rapport van de Wereldgezondheidsorganisatie (WHO) blijkt dat één op de vier vrouwen minstens eenmaal in haar leven geconfronteerd wordt met seksueel geweld gepleegd door de partner of een naast familielid. Vrouwen die een gewelddadige dood sterven worden in bijna 50 % van de gevallen gedood door hun (ex-)echtgenoot of vriend².

Wanneer gesproken wordt over partnergeweld kunnen al meteen een aantal vragen gesteld worden. Hoe is de situatie in België? Hoe vaak krijgen mensen hier af te rekenen met deze vorm van geweld? Hoe zwaar weegt het aandeel van partnergeweld in de totale criminaliteit? Wie zijn de slachtoffers: zijn dit overwegend vrouwen of krijgen ook mannen er mee te maken? Om een antwoord te bieden op deze vragen worden in deze factsheet twee cijferreeksen bestudeerd: incidentiecijfers en prevalentiecijfers.

Incidentiecijfers en prevalentiecijfers

INCIDENTIECIJFERS

De incidentiecijfers geven weer hoeveel keer de politiediensten te maken krijgen met geweldmeldingen en dit *in de loop van één jaar*. De cijfers die hier gebruikt worden, zijn afkomstig uit het rapport *Het strafrechtelijk beleid in België inzake partnergeweld*. Dit rapport verscheen in 2002 in opdracht van de minister van Tewerkstelling en Arbeid belast met het Gelijke Kansenbeleid voor mannen en vrouwen³. Een onderzoeksteam van de Katholieke Universiteit Leuven en de Université Libre de Bruxelles ging na hoe de opsporende, vervolgende en strafuitvoerende instanties omgaan met partnergeweld en welk beleid zij daartoe voeren.

Partnergeweld werd in België pas bij wet van 24 november 1997⁴ als misdrijf erkend. Vanaf 6 februari 1998 vormt de partnerrelatie bovendien

¹ Voor een theoretische benadering van partnergeweld, zie RYS Brigitte, Partnergerelateerd geweld tegen volwassen vrouwen. *RoSa-factsheet* nr.15.

² <http://www.who.int/mediacentre/releases/pr73/en/print.html>

³ KUMPS en VAN BEEK, *Het strafrechtelijk beleid inzake partnergeweld*.

een strafverzwarende omstandigheid. Als zodanig wordt partnergeweld vanaf 1998 afzonderlijk in de statistieken geregistreerd.

In deze factsheet worden de cijfers omtrent de algemene, totale geregistreerde criminaliteit steeds verder verfijnd tot op het niveau van de partnerrelatie. De cijfers vertrekken dus van de totale geregistreerde criminaliteit. Daarin wordt het aandeel gemeten van de misdrijven tegen de lichamelijke integriteit. Hieronder verstaat de Algemene Politieundienst⁵: moord en doodslag, (opzettelijke) slagen en verwondingen, verkrachting, aanranding van de eerbaarheid, andere opzettelijke misdrijven tegen de lichamelijke integriteit, schuldig verzuim, onopzettelijke slagen en verwondingen, onopzettelijk doden en tenslotte alle andere onopzettelijke misdrijven tegen de lichamelijke integriteit. Vervolgens wordt uit de categorie 'slagen en verwondingen' afgeleid hoe vaak geweld verbonden is met een familiale context en in hoeverre het dan gaat om partnergeweld.

Aan het gebruik van incidentiecijfers zijn een aantal nadelen verbonden. De cijfers zijn immers volledig gebaseerd op geweldmeldingen. Deze meldingen hoeven niet noodzakelijk samen te vallen met een reële daling of stijging van het geweld. Een toegenomen meldingsbereidheid kan hier een grote invloed uitoefenen. Een probleem verbonden aan de hier gebruikte cijfers, is dat de categorie 'partnergeweld' nog niet zo lang in voege is, waardoor er een vertekening van de cijfers kan optreden. Bovendien wordt geen onderscheid gemaakt naar sekse zodat het niet mogelijk is conclusies over de seksegebondenheid van slachtoffers/ daders te maken. Daarom is het nuttig een bijkomende cijferreeks te raadplegen, met name de prevalentiecijfers.

PREVALENTIECIJFERS

Prevalentiecijfers bestuderen de ervaringen met geweld *gedurende de ganse levensloop*. Baanbrekend onderzoek hieromtrent werd geleverd door een onderzoeksteam van het Limburgs Universitair Centrum. Ten behoeve van de toenmalige minister van Tewerkstelling en Arbeid en Gelijke-Kansenbeleid Miet Smet, werd een rapport opgesteld over de geweldervaringen van slachtoffers en geweldpatronen bij daders⁶.

De onderzoekers gaan niet uit van politiestatistieken maar werken op basis van steekproeven. 1.439 vrouwen en mannen werden ondervraagd binnen drie leeftijdscategorieën: 20 tot 29 jaar, 30 tot 39 jaar en 40 tot 49 jaar. Het rapport bouwt verder op het reeds eerder, in 1988, door het L.U.C. uitgevoerde onderzoek onder 953 Vlaamse vrouwen⁷. De leeftijdscategorie van 40 tot 49 jaar vertegenwoordigt de onderzoeksgroep uit dit onderzoek.

In tegenstelling tot het onderzoek uit 1988, werden in 1998 ook mannen in de steekproef opgenomen. Deze maatregel was een rechtstreeks gevolg van het groeiende besef dat niet enkel vrouwen slachtoffer worden van geweld. Door de opname van mannen in het onderzoek wordt een vergelijking tussen beide seksen mogelijk, hetgeen de conclusies uiteraard verrijkt.

Vermits incidentie- en prevalentiecijfers niet hetzelfde onderwerp bestuderen, is het niet de bedoeling ze hier met elkaar te vergelijken. Wel worden ze naast elkaar gezet, zodat er een beeld kan ontstaan over 'partnergeweld' in ons land.

⁴ Voor een bespreking van de 'Wet van 27 november 1997 strekkende om het geweld tussen partners tegen te gaan', zie: KUMPS en VAN BEEK, *Het strafrechtelijk beleid inzake partnergeweld*, pagina 3-18.

⁵ Deze dienst maakt de statistieken op.

⁶ BRUYNOOGHE, NOELANDERS en OPDEBEECK, *Geweld ondervinden, gebruiken en voorkomen*, pagina 1.

⁷ BRUYNOOGHE, OPDEBEECK en VANDEWEGE, *Ervaringen van vrouwen met fysiek en seksueel geweld: prevalentie en gevolgen*.

DE CIJFERS

De totale geregistreerde criminaliteit en het aandeel daarin van de misdrijven tegen de lichamelijke integriteit

	1997	1998	1999
Totale geregistreerde criminaliteit	818.660	856.495	857.445
Misdrijven tegen de lichamelijke integriteit	64.523 (7.8%)	65.973 (7.6%)	65.493 (7.7%)

Bron: KUMPS en VAN BEEK, *Het strafrechtelijk beleid inzake partnergeweld*, 34.

Procentuele evolutie van de cijfers

	1997	1998	1999
Totale geregistreerde criminaliteit	+10.4	+4.6	+0.0
Misdrijven tegen de lichamelijke integriteit	+10.3	+2.2	+0.0

Bron: KUMPS en VAN BEEK, *Het strafrechtelijk beleid inzake partnergeweld*, 34.

Na een stijging van de geformaliseerde criminaliteit in de jaren 1997-1998, treedt voor wat de totale geregistreerde criminaliteit betreft, in 1999 een stagnatie op. Voor de gemelde misdrijven tegen de lichamelijke integriteit is de situatie gelijkaardig. Ook hier blijven de cijfers in 1998 en 1999 nagenoeg gelijk.

Volgens het rapport staan de misdrijven tegen de lichamelijke integriteit (+/- 7.5 %) op een goede derde plaats in de totale geregistreerde misdaad. Daarmee komt deze vorm van geweld na 'diefstal en afpersing' en 'gewelddadige misdrijven tegen de eigendom'.

De misdrijven tegen de lichamelijke integriteit worden onderverdeeld in een aantal subrubrieken, waaronder 'slagen en verwondingen'. Deze categorie is hier verder van belang vermits partnergeweld in het onderzoek van Kumps en Van Beek in deze rubriek wordt ondergebracht.

Misdrijven tegen de lichamelijke integriteit en aandeel van de slagen en verwondingen

	1997	1998	1999
Misdrijven tegen de lichamelijke integriteit	64.523	65.973	65.943
Opzettelijke slagen en verwondingen	53.730 (83.3%)	54.605 (82.8%)	54.314 (82.4%)

Bron: KUMPS en VAN BEEK, *Het strafrechtelijk beleid inzake partnergeweld*, 35.

De categorie 'slagen en verwondingen' maakt veruit de grootste subcategorie van de misdrijven tegen de lichamelijke integriteit uit. Na een lichte stijging in de jaren 1997-1998, stabiliseerde de toestand zich in de jaren 1998-1999.

Opzettelijke slagen en verwondingen - familiale context

	1997	1998	1999
Opzettelijke slagen en verwondingen	53.730	54.605	54.314
Binnen de familie	14.274 (26.6%)	15.265 (28.0%)	17.242 (31.7%)
Buiten de familie	39.455 (73.4%)	39.339 (72.0%)	37.072 (68.3%)

Bron: KUMPS en VAN BEEK, *Het strafrechtelijk beleid inzake partnergeweld*, 37.

Zoals af te lezen valt uit deze tabel vallen de opzettelijke slagen en verwondingen vooral in een extrafamiliale context voor. Er is nochtans een verschuiving merkbaar. Het intrafamiliaal geweld neemt toe in de periode 1997-1999, terwijl het geweld in een niet-familiale context afneemt.

Intrafamiliaal geweld - relatie dader / slachtoffer

	1997	1998	1999
Tegen de ouders	433 (3.0%)	593 (4.5%)	618 (3.6%)
Tegen bloedverwanten in opgaande lijn	103 (0.7%)	115 (0.8%)	142 (0.8)
Door ouders op -16jarigen	440 (3.1%)	479 (3.1%)	525 (3.0%)
Door ouders op onbekwame	5 (0.0%)	10 (0.1%)	4 (0.0%)
Bij algemeen familiale moeilijkheden	13.293 (93.1%)	13.940 (91.3%)	10.148 (58.9%)
Tussen (ex-)partners	-	129 (0.8%)	5.806 (33.7%)
TOTAAL	14.274	15.265	17.242

Bron: KUMPS en VAN BEEK, *Het strafrechtelijk beleid inzake partnergeweld*, 38.

Geweld bij 'algemeen familiale moeilijkheden' vormt de grootste groep binnen het intrafamiliaal geweld. Het geweld uit deze categorie overschrijdt de traditionele gezinssituatie en dekt dus ook het geweld tussen stiefkinderen, stiefouders en samenwonenden. Niet gehuwde partners zijn dus tot 1998 in deze categorie terug te vinden. Wanneer deze groep vanaf 1998 apart geregistreerd wordt, valt er een sterke daling van het aandeel van de 'algemeen familiale moeilijkheden' waar te nemen. Door de aparte registratie van partnergeweld in de statistieken kent deze categorie een spectaculaire groei. In 1999 is het partnergeweld goed voor bijna 1/3 van het totale aantal intrafamiliale geweldsfeiten.

C O N C L U S I E

Volgens de politiestatistieken is de totale criminaliteit, globaal genomen, in de periode '97-'99 licht gestegen. Partnergeweld werd pas vanaf 1998 als dusdanig in de statistieken opgenomen, maar het is pas vanaf 1999 dat er ook betrouwbare cijfers terug te vinden zijn. De totale criminaliteit bedroeg in 1999 857.445. Er werden 5.806 gevallen van partnergeweld geregistreerd. Dit brengt het aandeel van partnergeweld in de totale criminaliteit op 0.67 %. Tevens blijkt dat binnen de categorie slagen en verwondingen het intrafamiliaal geweld veld wint tegenover het extrafamiliaal geweld.

Prevalentie cijfers**Slachtofferschap van geweld in procenten**

	Vrouwen 1988	Vrouwen 1998	Mannen 1998
Geen fysiek of seksueel geweld	42.1	31.9	27.0
Seksueel geweld	14.9	11.1	3.8
Fysiek geweld	21.3	24.2	48.0
Fysiek en seksueel geweld	21.7	32.8	21.2
TOTAAL	100.0	100.0	100.0

Bron: BRUYNOOGHE, NOELANDERS en OPDEBEECK. *Geweld ondervinden, gebruiken en voorkomen*, 55.

Uit deze tabel blijkt dat mannen over het algemeen meer met geweld worden geconfronteerd dan vrouwen. Kijken we naar de soorten geweld, dan valt het op dat vrouwen vlugger slachtoffer worden van seksueel geweld in vergelijking met mannen. Zij worden dan weer vlugger geconfronteerd met vormen van fysiek geweld. Een voor ons belangrijk deel van het onderzoek, is de relatie tussen dader en slachtoffer. In onderstaande tabel is vooral de partnerrelatie van belang. Opnieuw zijn de cijfers opgesplitst in fysiek (FG) en seksueel geweld (SG).

Relatie dader - slachtoffer

Aard van de relatie	Vrouwen 1988		Vrouwen 1998		Mannen 1998	
	FG	SG	FG	SG	FG	SG
Partner	17.7	17.3	27.5	20.9	1.8	7.7
Ouders	65.0	3.1	43.1	8.1	36.7	4.6
Broers/Zussen	4.1	3.5	4.9	1.7	3.3	1.8
Kinderen	-	-	0.3	0.0	0.9	0.3
Andere familieleden	1.4	11.5	2.1	11.1	1.2	2.1
Werk/School/Leger	n.b.	n.b.	4.9	5.9	15.5	9.0
Gezagsfiguur /hulpverlener	6.1	2.6	0.9	1.7	3.1	8.0
Andere bekenden	4.1	26.7	9.4	24.0	10.4	38.4
Onbekenden	1.6	33.2	6.9	26.6	27.1	28.1
Totaal	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0

Bron: BRUYNOOGHE, NOELANDERS en OPDEBEECK. *Geweld ondervinden, gebruiken en voorkomen*, 69.

In de periode 1988-1998 stegen de ervaringen met partnergeweld in de vrouwelijke testgroep. Aangezien de mannen in 1988 niet getest werden, kan hier geen evolutie vastgesteld worden. Wel is het zo dat mannen minder vaak geconfronteerd worden met partnergeweld dan vrouwen. Merkwaardig is wel dat mannen, in het geval van partnergeweld, vooral te lijden hebben onder seksueel geweld. Uit de vorige tabel bleek immers dat mannen hoofdzakelijk te maken krijgen met fysiek geweld. De trends inzake partnergeweld volgen de algemene tendensen dus niet, wat de mannen betreft. Voor de vrouwen is dit wel het geval: zij krijgen in beide gevallen hoofdzakelijk af te rekenen met fysiek geweld. Bij vrouwen weegt het aandeel van het partnergeweld in de totale geweldervaringen wel sterker door dan bij mannen: ca. 25 % tegenover ca. 7 %.

CONCLUSIE

Bij de bestudering van partnergeweld is het nuttig de gegevens op te delen naar sekse. Zo blijkt dat niet enkel vrouwen getroffen worden door deze vorm van geweld. De meest voorkomende vormen van partnergeweld variëren naargelang de sekse. Mannen worden vaker slachtoffer van seksueel geweld dan vrouwen. Tevens blijkt dat uit de prevalentiecijfers een groter aandeel van het partnergeweld naar voren komt dan bij de incidentiecijfers. Het is daarom niet eenvoudig uit te maken of dit aandeel nu groot of klein is. Veel hangt af van de categorisering van de gemelde feiten. Onderzoekers moeten met andere woorden rekening houden met de aard van de cijfers en omzichtig omspringen met eventuele conclusies.

Meer weten ...

- BRUYNOOGHE, R., NOELANDERS, S. en OPDEBEECK, S., *Geweld ondervinden, gebruiken en voorkomen*. Rapport ten behoeve van de minister van Tewerkstelling en Arbeid en Gelijke-Kansenbeleid mevrouw M. Smet, Diepenbeek, 1998.
- CGSO TREFFPUNT. DENKSTATION OVER SEKS EN RELATIES, *Seksueel misbruik en geweld*, Gent, 2000.
- KUMPS, N. en VAN BEEK, G., *Het strafrechtelijk beleid inzake partnergeweld 2002*. Rapport in opdracht van mevrouw L. Onkelinx, vice-eerste minister en minister van Werkgelegenheid belast met het Gelijke-Kansenbeleid, Brussel-Leuven, 2002.
- RYS, B. Partner-gerelateerd geweld tegen volwassen vrouwen, *RoSa-Factsheet* nr. 15, Brussel, 2002.

- BRUYNOOGHE, R., OPDEBEECK, S. en VANDEWEGE, R., *Ervaringen van vrouwen met fysiek en seksueel geweld: prevalentie en gevolgen*. Rapport ten behoeve van de staatssecretaris voor leefmilieu en maatschappelijke emancipatie mevrouw Miet Smet, Brussel, 1988.

Samenstelling
Annemie Vanthienen